

Molnár Ivett

Elektronikus adatbázisok használata a Közép-európai Egyetemen

Mára már világszerte gyakorlattá vált, hogy a könyvtárak rendszeresen támaszkodnak az elektronikus források használati statisztikáira, amikor állománygyarapítási döntésekre kerül sor. A gazdasági recesszió még inkább rákényszeríti a könyvtárosokat arra, hogy világos képük legyen arról, melyek a felhasználók számára legértékesebb források, hogy nyugodt szívvel tudjanak dönteni a kevésbé fontos adatbázisok lemondása mellett.

Szakirodalmi alapvetés

Problémák a múltban

Az elektronikus források használati statisztikáinak mérése és összehasonlítása az elmúlt 10 évben gyökeres változásokon ment keresztül. Többek között 2004-ben készült egy vizsgálat Új-Zélandon, és az erről készült tanulmány rámutat, hogy a könyvtárosok próbálják szisztematikusan gyűjteni a statisztikákat, és az eredményekről folyamatosan tájékoztatni az állománygyarapításban döntést hozókat, de sajnos a statisztikák nem látják el őket az összes döntéshez szükséges adattal. Többen hangsúlyozták, hogy a statisztikák inkább a szolgáltatók érdekeit szolgálják, mintsem a könyvtárosokét. Ráadásul a kiadók megpróbálják minél jobb színben feltüntetni a statisztikákat, tudván, hogy ez fontos tényező a megújításkor. A legnagyobb probléma a terminológiai következetlenség volt a különböző szolgáltatók által nyújtott használati adatokkal kapcsolatban. [1]

Éljen a szabványosítás!

Az *ICOLC (International Coalition of Library Consortia)* már az 1990-es évek végén felismerte a használati statisztikák szabványosításának elengedhetetlen szükségességét. A „Revised guidelines for statistical measures of usage of web-based information resources” című iránymutatásban meghatározta azoknak az alapvető, használati statisztikára vonatkozó adatoknak a csoportját, amelyeket minden elektronikus terméknek szolgáltatni kell. Ezek a következők:

- munkamenetek (session) száma (belépéstől-kilépésig),
- keresések száma,
- menüből választások száma,

- teljes szövegű dokumentumok szolgáltatásának száma,
- egyidejű felhasználók maximuma,
- elutasított kérések száma. [2]

COUNTER, SUSHI, ERM

A *COUNTER (Counting Online Usage of Networked Electronic Resources)* szabványt egy olyan nonprofit szervezet alkotta meg, ahol könyvtárosok, kiadók és adatbázis-aggregátorok jöttek össze, hogy meghatározzák, milyen használatot számolnak és ezt milyen formában teszik. Az első indulás 2003-ra tehető, a második 2006-ban történt meg.

A szabvány – többek között – kiválóan kezeli a PDF fájlok számolásából adódó következetlenségeket. Sok szolgáltató a szerver által készített naplófájlt használja arra, hogy a forgalmat mérje, ami önmagában még nem lenne probléma, de a PDF fájlok esetében egyes szolgáltatók a letöltött oldalak számát adják meg, míg mások a teljes dokumentumot, attól függően, hogy oldalanként tesz a szerver egy bejegyzést a naplófájlba vagy dokumentumonként.

A COUNTER a következő jelentéseket tudja nyújtani:

1. Folyóiratirportok:

- teljes szövegű cikklekérések havonta folyóirat-címenként,
- elutasított kérések száma havonta címenként.

2. Adatbázisok irportja:

- keresések és munkamenetek (session-ök) száma havonta adatbázisonként,
- elutasított kérések száma havonta adatbázisonként,

- keresések és munkamenetek száma havonta szolgáltatásonként.

3. Könyvek és általános kutatási segédletek (referenz) riportja:

- címkérések, szekciókérések,
- keresések száma,
- elutasított kérések száma.

A COUNTER-nek megfelelő státusz elérésének érdekében a szolgáltatók egy felülvizsgálaton esnek át. Egy teszt alapján kell változtatásokat végrehajtaniuk ahhoz, hogy felkerüljenek a szabványos statisztikát nyújtani tudók listájára. (A listát l.: <http://www.projectcounter.org/compliantvendors.html>). 2011-ben már a szolgáltatók többsége rajta van ezen a listán, az itt nem szereplők nagy része pedig jelenleg dolgozik azon, hogy a listára felkerülhessen. A COUNTER szabvánnyal összehasonlíthatóvá váltak az adatok, de a könyvtárosoknak ettől függetlenül össze kell gyűjteni ezeket fájlként a szolgáltatók oldalairól. A 2006-ban, a NISO (*National Information Standard Organization*) ellenőrzése alatt megalkotott *SUSHI (Standardized Usage Statistics Harvesting Initiative)* protokoll célja az, hogy automatikusan összegyűjtse az adatokat a különböző szolgáltatóktól. A gyakorlatban ez általában úgy néz ki, hogy az *Electronic Resource Management (ERM)* rendszerekbe van beépítve egy kliensszoftver, ami csatlakozik az adatbázis SUSHI szolgáltatásához. Tegyük fel, hogy az ERM-ben be van állítva, hogy például minden hónap 3. napján kapcsolódjon az adatbázis-szolgáltatókhoz és kérje le a statisztikákat. Az ERM a SUSHI segítségével letölti az adatokat és a kapott válaszokat eltárolja. [3]

A használati statisztika korlátai állományértékelési szempontból

Többben rámutattak azonban, hogy a használati statisztika nem lehet abszolút döntő érv állománygyarapítási kérdésekben, hiszen van még néhány olyan tényező, ami meghatározza egy adott adatbázis értékét: kiadó presztízse, impaktfaktor, peer reviewed folyóiratok száma, egyedülálló/speciális tartalom stb. [4]

Az is nyilvánvaló, hogy a használati statisztikák kvantitatív adatokat szolgáltatnak, és ebből a használat minőségére nézve kevésbé tudunk következtetéseket levonni. Mivel a felhasználók egyre inkább a könyvtáron kívül dolgoznak az elektronikus adatbázisokkal, nem lehet pontosan meghatározni, hogy kik használják ezeket, és hogy meny-

nyire elégitik ki ezek a források a szükségleteiket. Az is kérdéses, hogy hogyan lehet meghatározni, mely források a legértékesebbek a felhasználók számára, és arról sincs pontos képünk, hogy mitől lesz egy forrás értékes.

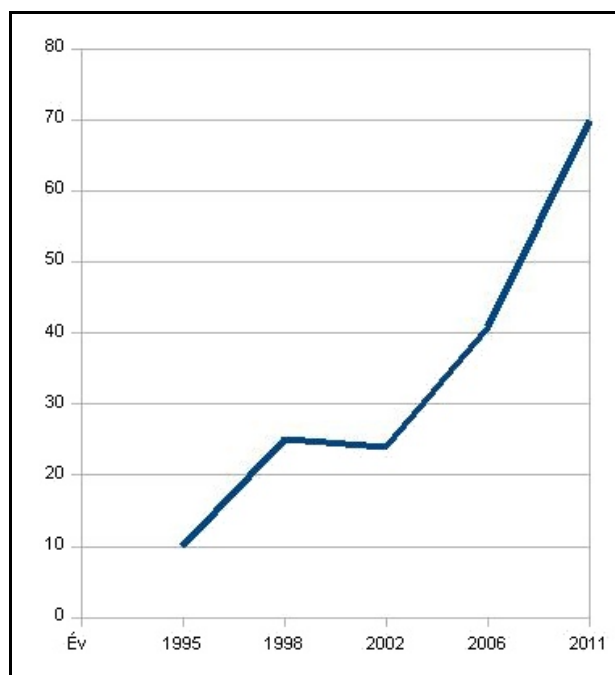
Egyre több könyvtárban végzik el az ún. „használatossági tesztet” (usability testing), amely egy olyan technika, amellyel a könyvtárosok értékelik az elektronikus források hatékonyságát a használói elégedettség függvényében. A teszt lényege, hogy a használók egy része meghatározott feladatokat hajt végre, ami adatbázisokban való kutatáshoz kötött, miközben megfigyelik őket. Az eredmények alapján határozzák meg egy forrás használhatóságát. [5]

Vannak azért példák arra is, hogy statisztikai adatokból próbálnak az online források használatának változásairól képet kapni. Egy tanulmány 2009-ből a Wisconsinban lévő *BadgerLink* nevű digitális könyvtár longitudinális vizsgálatával érdekes eredményekre jutott. A szerzők minden második évben analizálták az EBSCO használati statisztikát 1999 és 2005 között és a Proquest statisztikát 2002 és 2005 között. A *BadgerLink* a használók széles körét szolgálta ki – beleértve közkönyvtárakat, hivatali, iskolai, egyetemi, vállalati könyvtárakat, ezért a felmérés nagyon érdekes megfigyeléseket nyújt a különböző felhasználók keresési stratégiáival kapcsolatban. Az egyik legizgalmasabb, és mostanra már bizonyításra sem szoruló tendencia, hogy mindegyik típusú intézményben egyre több teljes szövegű dokumentumot kérnek le, a lekért referátumok száma pedig csökken. 2005-ben a tanulmány még úgy találta, hogy az egyetemeken még mindig több referátumot töltenek le, mint teljes szövegű dokumentumot. Mára valószínűleg ez az arány inkább a teljes szövegű dokumentumletöltések javára módosult. [6]

Adatbázisok a CEU-ban

Általános adatok

A CEU-ban jelenleg 61 előfizetett online és 9 CD-ROM adatbázis használható. Ezekon kívül több ingyenes adatbázishoz is hozzáférünk. 2007 óta 29 új adatbázist fizettünk elő és kettőt mondtunk le. 2011 szeptemberétől öt új adatbázishoz férünk hozzá. Az 1. ábra mutatja az előfizetett adatbázisok számának növekedését a könyvtár alapításától napjainkig.

1. ábra A CEU-ban elérhető adatbázisok számának növekedése

A meglévő adatbázisaink közül több mint 30 csak nálunk érhető el Magyarországon, ide tartozik például a *LexisNexis Academic*, az *EIU Country Reports* vagy az *Oxford Scholarship Online*.

A gyűjtemény profilja

A gyűjtemény alakulásában legfontosabb szempont természetesen az, hogy az egyetem oktatási és kutatási szükségleteit hivatott kielégíteni. Külföldi egyetemekhez hasonlóan biztosítani kell általános tartalmú és speciális adatbázisok elérését is.

Nagyon fontos, hogy teljes szövegű és magas impaktfaktorral bíró társadalomtudományi folyóiratokat tartalmazó adatbázisokat érjünk el, mind archívumot, mind kurrens számokat – *JSTOR*, *Sage Journals*, *Science Direct*, *SpringerLink*, *Project Muse*, *EBSCO Academic Search Complete*, *Emerald Management Journals*.

Oktatóink, PhD diákjaink és kutatóink számára szolgáltatni kell minőségi tartalmat nyújtó, bonyolult indexelésű kivonat (absztrakt) adatbázisokat is, úgymint *Web of Science*, *Sociological Abstracts*, *Econlit*, *Philosophers Index*, *Index Islamicus*.

Egyes egészen speciális adatbázisok szükségesek bizonyos tanszékek számára: *Thesaurus Linguae Graecae*, *International Medieval Bibliography*, *Li-*

brary of Latin Texts Complete, *Women and Social Movements*, *Gender Studies Database*, *Odyssee*, *Columbia International Affairs Online*, *Westlaw*, *Business Source Complete*.

Az Economics és a Public Policy¹ tanszékek számára a statisztikai adatbázisok – *IFS*, *GFS*, *OECD* kulcsfontosságúak, illetve olyan adatbázisok is, amelyek nemcsak nyers adatokat, de elemzéseket is tartalmaznak kutatási területeiken, mint például az *Economist Intelligence Unit* által kiadott *Country Reports*.

Több tanszék számára nélkülözhetetlenek a percre pontos gazdasági, jogi és egyéb általános híreket is tartalmazó adatbázisok, mint például a *LexisNexis Academic*, amelyben megtalálhatók a *BBC Monitoring* anyagai is.

Elektronikus könyveknél egyelőre az előre meghatározott csomagokat fizetjük elő (*Oxford Scholarship Online*, *ACLS Humanities E-Book*), de gondolkodunk „pick and choose” vagy más néven „Ebooks on demand” (EOD) gyűjtemények beszerzésén is, például a *de Gruyter* vagy az *Ebrary* platformon. Ezeknél a kollektciókat mi magunk állíthatjuk össze, címenként megvásárolható vagy előfizethető dokumentumokból.

Ahogy újabb tanszékek alakulnak, úgy változik a kínálatunk is, például idén szeptembertől indul a hozzáférés a *Psychinfo* és a *PsycArticles* adatbázisokhoz, amelyek az új tanszék, a Cognitive Science munkáját segítik majd. A tanszékek oktatási profiljának változását is tükrözi az adatbáziskollekció, például ahogy az Environmental tanszék inkább a környezetvédelem politikai, társadalmi, jogi és gazdasági aspektusaira kezdett fókuszálni, egyre kevésbé lett fontos a *GeoBase* adatbázis elérése, amit végül le is mondott a könyvtár.

A beszerzés menete

Az adatbázisok megrendelése általában professzorok és diákok kezdeményezésére történik. Árakat, ha lehetséges, több szolgáltatótól kérünk, és megvizsgáljuk az esetleges konzorciumi lehetőségeket is. Jelenleg két nemzetközi és több hazai konzorcium keretében fizetünk elő adatbázisokat, illetve online szolgáltatásokat. Ezek az *AMICAL* (*American International Consortium of Academic Libraries*), a *Consortium of Legal Resource Centers and*

¹ A tanszékek angol nyelvű elnevezését használom.

Legal Information Specialists, az *EISZ* és a *Project Muse* konzorcium. Számunkra egyik legfontosabb ezek közül az *EISZ* konzorciumban való részvétel, amely hatalmas megtakarításokat jelent, és amely nélkül nem tudnánk kulcsfontosságú adatbázisokhoz hozzáférni.

Megrendelés előtt a kiadótól ingyenes tesztelési lehetőséget kérünk, amit az egyetem, vagy speciális adatbázisok esetében az érintett tanszékek számára hirdetünk meg – mindig árinformációkkal együtt. Több esetben olyan vizsgálatot végzünk, ahol megnézzük, milyen arányban tartalmaznak a különböző adatbázisok azonos folyóiratcímetek, illetve elektronikus könyvkollekciók esetében milyen mértékben találhatók meg a művek nyomtatott formátumban nálunk. A tesztperiódus közben és utána begyűjtjük a véleményeket, és döntünk.

Az állomány feltárása és népszerűsítése

Az adatbázisok tartalmának eredményesebb láthatóvá tétele érdekében 2007-ben vezettük be a TDNet cég által fejlesztett Journal Manager eszközt, ami tulajdonképpen egy A-tól Z-ig terjedő folyóiratlistát szolgáltat a nálunk hozzáférhető adatbázisokban teljes szöveggel megtalálható folyóiratokból, biztosítja a linkeket ezekhez, továbbá a teljes szövegű elérés adatait automatikusan frissíti (néhány kivételtől eltekintve). Egy metaadat-adatbázis (knowledge base) nyújtja a szolgáltatás alapját, amely lehetővé teszi a cikk szerinti keresést is némi korlátozással (cikk címére, szerzőre, forrásra lehet keresni, de pl. tárgyszavakra nem).

Év eleji időszakban csoportos tréningeket tartunk a diákoknak, ahol internetes és adatbázisokra vonatkozó keresési stratégiáikat foglalunk össze számukra, és bemutatjuk azokat az online forrásokat, amelyeket az egyetemen használni tudnak. Év közben személyre szabott tréninget is vállalunk, illetve vannak kurzushoz kötött foglalkozások is.

A honlap és a virtuális referenz chatszolgáltatás is segíti az adatbázisok használatát.

2010 júniusában abban a szerencsében részesültünk, hogy partnerei lehettünk az EBSCO-nak az *EBSCO Discovery (EDS)* termék kipróbálásában, és több mint hat hónapig tesztelhetjük, majd 2010 szeptemberétől az *EBSCO Host Integrated Search (EHIS)* szolgáltatást is módunkban állt tesztelni. Az EDS+EHIS eszközökkel lehetővé vált az egyidejű

keresés a katalógusunkban és az adatbázisaink több mint 60%-ában.

Az EDS Index egy óriási metaadathalmaz, amely különböző adatbázis-szolgáltatóktól szerződéses megegyezésen alapulva metaadatokat gyűjt be, és ezekhez a metaadatokhoz megoldja a teljes szövegű tartalom hozzákapcsolását egy beépített linkfeloldó segítségével. Így nemcsak a gyorsaság garantált a keresésben, hanem a találatok relevanciája is.

Nem minden szolgáltató adja oda a metaadatait, de ezeknek egy része ún. EHIS konnektorként bekapcsolható a keresésbe. Ilyenkor az EDS szerver csatlakozik a kiadó szerveréhez, ám ez természetesen nem ugyanaz, mintha egy közös egységes indexben keresnénk, így néha irreleváns találatokat kapunk.

További probléma, hogy minden egyes kereséskor, ami az EBSCO Discoveryben történik, az EHIS konnektorokban is elkezdődik a keresés még akkor is, ha a felhasználónak ez nem állt szándékában. Emiatt az EHIS konnektor adatbázisok statisztikája meglehetősen eltorzul, és figyelniük kell rá, hogy egyes adatbázisok esetében a 2010 szeptembere és 2011 áprilisa közé eső statisztika nem ad megbízható adatot. Ezért ezeknél egy korábbi időszak adatait prezentálom ebben a cikkben.

Adatbázis-használati adatok a CEU-ban

Metodika

Több egyetemi könyvtárhoz hasonlóan nálunk is felmerült egy Electronic Resource Manager szolgáltatás beszerzése. Az árajánlat, amelyet a könyvtár integrált rendszerének készítőjétől, az *Innovative Millennium*tól kaptunk az ERM modulra, elég kedvezőtlen volt, és az adatbázisaink száma egyelőre még nem indokol egy ilyenfajta beruházást. A statisztikákat így magam kérdezem le, és az adatokat táblázatokban tárolom. Szerencsére sok adatbázis-szolgáltató már képes a COUNTER szabványnak megfelelő használati statisztikát nyújtani. Azonban a szállítóink nagy része csupán az elmúlt egy-két évben tért át a szabványos gyakorlatra, így a használati adatok retrospektív elemzésére csak igen korlátozottan van mód. Van néhány olyan szolgáltatónk, akik nem tudnak szabványos statisztikát nyújtani, ezért nem érdemes ezeket más adatbázisok használati adataival összehasonlítani. Egyelőre van olyan szolgáltató is, amely

semmilyen használatot nem képes nyomon követni. A különböző statisztikai adattárak használati adatai például jelenleg fehér foltnak tűnnek. Az OECD online adatbázisainak szolgáltatója mostanában tér át a COUNTER szabványra, így egyelőre használható adatot nem tudnak adni, az IMF kiadójának használati statisztikáit pedig még meg lehetőségen fáradságos megfigyelni.

A legtöbb esetben adminisztrátori jelszó segítségével tudom lekérdezni az adatokat, de vannak szolgáltatók/kiadók, amelyeknél nincs ilyen lehetőség, hanem ők küldik el az adatokat PDF fájlban vagy Excel táblában, havi vagy negyedéves bontásban.

A statisztikáknál havi átlagot számolok. A tanulmányi év június közepén ér véget, de június második felében már kezdődnek a nyári egyetem programjai. A júliusra és augusztusra eső statisztikákat nem érdemes az átlagszámolásnál figyelembe venni. A rendszer nem tökéletes, és még gondolkodom további szempontokon.

Fontos megemlíteni azt is, hogy a CEU-ban jelenleg kb. 1700 diák tanul és kb. 170 állandó tanár tanít. A külsős használók száma 1030. Tehát egy kisebb használói közösségről van szó.

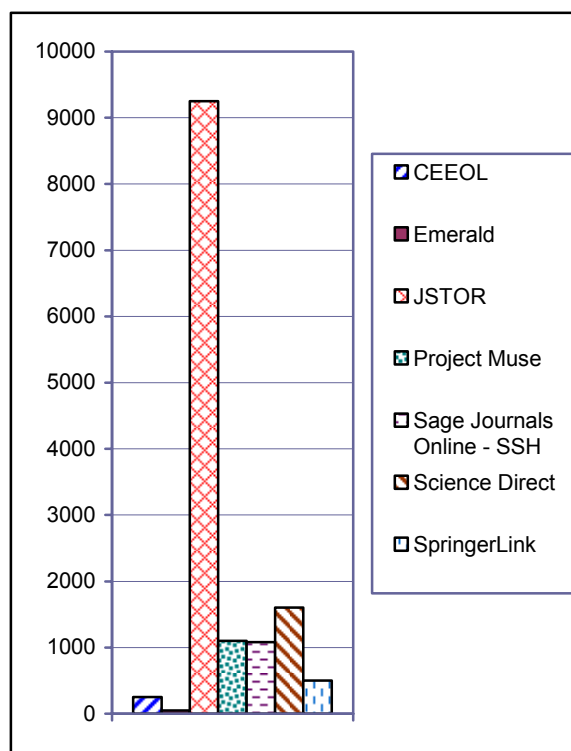
A következőkben a statisztikákat úgy fogom prezentálni, hogy csoportosítom az adatbázisokat aszerint, hogy milyen formátumú tartalmakat szolgáltatnak számunkra: csak folyóiratot teljes szöveggel adó adatbázisok; csak metaadatokat és referátumokat nyújtó források; referenz jellegű adatbázisok; különböző típusú teljes szövegű dokumentumokat (újság, könyv, konferencia anyag stb.) szolgáltató adatbázisok. Minden egyes csoportban azokat az adatbázisokat hasonlítom össze, ahol a szolgáltatók képesek a COUNTER szabványnak megfelelő adatokat adni. Néhány esetben külön kitérek a nem szabványos adatokat nyújtó szolgáltatók adatbázisaira is.

Teljes szövegű folyóirat-adatbázisok használati adatai

Szerencsére minden folyóirat-adatbázisunk tud COUNTER szabványos statisztikát adni, viszonylag régóta (1-2 év). A 2. ábrán a vizsgált periódus egyévesen 2010. augusztus 1. – 2011. március 30.

A CEU-ban a JSTOR a legkedveltebb folyóiratgyűjtemény, annak ellenére, hogy a legfrissebb számokat nem lehet elérni ebben az adatbázisban. Viszont a folyóiratok évfolyamainak magas száma indokolhatja a kiemelkedő használati arányt. A

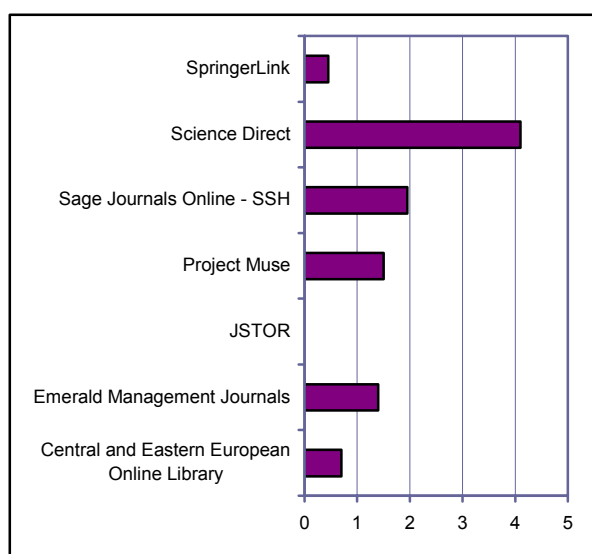
Sage, a Project Muse és a Science Direct szolgáltatásoknál egymáshoz hasonlóan havi 1000-2000 közötti a letöltések száma. Itt figyelembe kell venni, hogy ezeken a gyűjteményeken keresztül kevesebb évfolyamhoz férünk hozzá, mint a JSTOR esetében. Az alacsonyabb használati adatokat mutató adatbázisok a speciális gyűjtemények és a SpringerLink. A *Central and Eastern European Online Library* magyarul, illetve a szomszédos országok nyelvein megjelent folyóiratokat tartalmaz – összesen 613 címet. Ehhez képest a havi 300 körüli letöltés nem rossz arány, és valószínűleg a CEU-ban szép számmal előforduló közép-kelet európai diák aktivitása indokolhatja. A SpringerLink viszont széles körű tartalmat nyújtó adatbázis, és további gondolkodásra ad okot a havi csupán 500 körüli letöltés, összehasonlítva a hasonló profilú források használati adataival.

2. ábra A CEU-ban előfizetett teljes szövegű folyóirat-adatbázisok használati adatai havi átlagban – letöltések száma

2010 októberében lemondtuk az *InfoTrac Custom Journals* nevű, teljes szövegű folyóiratokat tartalmazó adatbázist. Ennek a használati adata havi 25 cikk körüli letöltés volt, ami a fentebb említett adatbázisokhoz képest elég alacsony, és ezért a fontossága a többi hasonló szolgáltatáshoz képest jelentéktelenné vált.

Ezeknél az adatbázisoknál érdemes költség/használati adatokat is megfigyelni: a 3. ábra mutatja az egy cikk letöltésére eső átlagos költséget. Az adatok természetesen relatívák, hiszen az EISZ előfizetéseknél a ránk eső önrész csak egy töredéke annak, ami az adatbázisok tényleges költsége lenne. A Science Directnél és a Sage-nél hozzászámoltam a print/online folyóirat-előfizetési kötelezettség összegét is. A jelenlegi kondíciókkal meglehetősen költséghatékonyan tudunk letölteni cikkeket (max. 5 euró), ha összehasonlítjuk könyvtárközi kölcsönzés összegeivel, ahol 6 eurónál kezdődnek a cikkek árai.

3. ábra A teljes szövegű folyóirat-adatbázisok költség/használat adatai euróban

Referenzforrások használati adatai

Ebben a részben három referenzforrást hasonlítok össze:

- *New Palgrave Dictionary of Economics*,
- *Gale Virtual Reference Library* (6 enciklopédia),
- *Oxford English Dictionary*.

Itt az EHS tesztben észlelt statisztikai torzulás miatt a New Palgrave Dictionary of Economics-nál és a Gale-nél más periódust mutatok be, mint az OED-nél. Az OED-nél COUNTER szabványú statisztika csak 2010 decemberétől érhető el. Tehát a vizsgált periódus a 4. ábrán: 2009. szeptember 1. – 2010. március 30., az OED-nél pedig 2010. december 1. – 2011. május 30.

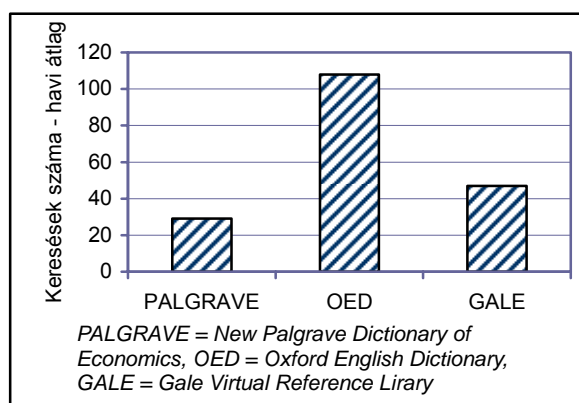
A keresések havi átlaga nem túl magas, de ez a referenz-adatbázisok természetéből adódik. Fő-

leg a témakutatás elején lehet szüksége a diákoknak ezekre. Az Oxford English Dictionary kiemelkedő használatán magunk is meglepődtünk, hiszen ma már nagyon jó minőségű ingyenes online szótárakhoz lehet hozzáférni.

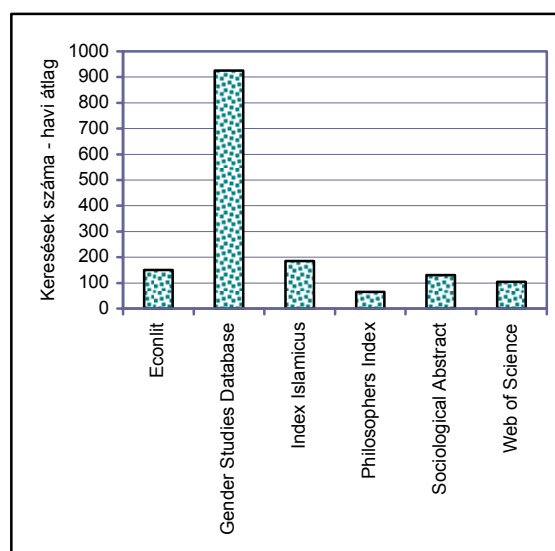
Indexelő adatbázisok használati adatai

Itt a következő források adatait hasonlítom össze: *Econlit*, *Index Islamicus*, *Gender Studies Database*, *Philosophers Index*, *Sociological Abstracts*, *Web of Science*.

Mivel nagy részüknek torzultak az adatai az EDS-EHS teszt alatt, egy korábbi periódus (2009. szeptember 1. – 2010. március 31.) adatait mutatom be az 5. ábrán, kivéve a Web of Science-t, ahol a teljes 2010-es év adatait vettem alapul.

4. ábra Referenz-adatbázisok használati adatai

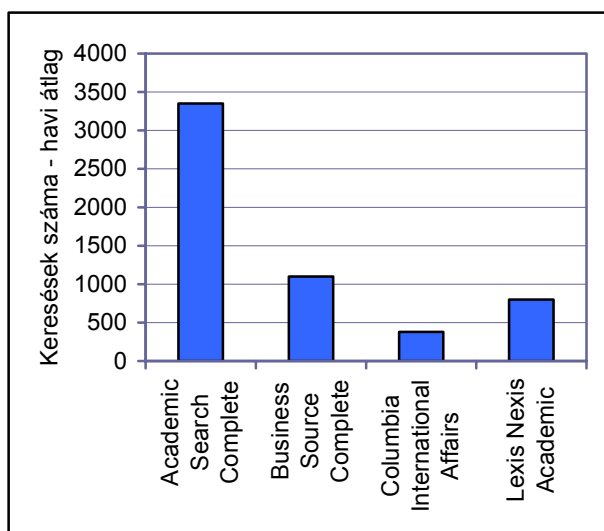

5. ábra Indexelő adatbázisok használati adatai

Rögtön szembetűnő, hogy a statisztikával nem azt kaptuk, amit vártunk. Az lenne a logikus, ha az általános tartalmú citációs adatbázis – a Web of Science – hozná a legmagasabb használati adatokat, de nem ez történik. Lehetséges, hogy a speciális tartalmú *Gender Studies Database* és az *Index Islamicus* magasabb használata annak tudható be, hogy ezek az adatbázisok EBSCO platformon érhetők el, ahol el vannak látva teljes szöveghez vezető linkekkel. Maga a platform amúgy is meglehetősen kedvelt a CEU-ban, aminek egyik oka talán az, hogy egyszerre több adatbázisban lehet keresni.

Különböző típusú teljes szövegű dokumentumokat szolgáltató adatbázisok használati adatai

A következő adatbázisok használati adatait állítom itt egymás mellé: *Academic Search Complete*, *Business Source Complete*, *LexisNexis Academic*, *Columbia International Affairs Online*.

6. ábra Különböző típusú teljes szövegű dokumentumokat szolgáltató adatbázisok használati adatai

Látható a 6. ábrán, hogy az EBSCO adatbázisok – az *Academic Search Complete* és a *Business Source Complete* – viszik a pálmát. A *LexisNexis Academic* kicsit elmarad a *Business Source Complete* mögött. Feltételezésem szerint a kiváló tartalmat szolgáltató *LexisNexis* a bonyolultnak vélt keresőfelülete miatt néhányan elkerülik. Itt megemlítendő, hogy a szolgáltató sokat tesz azért, hogy minél inkább egyszerűsítse a felületet.

Az EBSCO adatbázisok jelenléte meghatározó a CEU Könyvtár történetében. A 2003–2008 közötti időszakban a CEU a második legmagasabb EBSCO használati statisztikát produkálta a magyarországi könyvtárak körében [7], és 2010-ben is benne volt az első háromban. A 7. ábra azt mutatja, hogy az egyetemen 2010 és 2011 között 284,6%-kal nőtt az EBSCO adatbázisokban való keresések száma. Hatalmas problémát okozna, ha a továbbiakban a CEU-ban nem tudnánk biztosítani az EBSCO *Academic Search Complete* és *Business Source Premier/Complete* elérését.

7. ábra Az EBSCO adatbázisok használatának növekedése a CEU-ban, 2010–2011

Ebbe az utolsó kategóriába tartozik két nagyon fontos, szabványos statisztikát egyelőre nem nyújtó adatbázisunk: az *EIU Country Reports* és a *Westlaw*.

A *Country Report* nyers statisztikai adatokat és gazdasági, politikai elemzéseket tartalmaz, a *Westlaw* jogi folyóiratokat, jogi tankönyveket, magazinokat, szótárakat és egyéb jogi dokumentumokat szolgáltató teljes szöveggel. A *Country Reports* esetében a 2010. augusztus 1-je és 2011. március 30-a közötti időszakban havi 8421 teljes cikk letöltés történt. A szolgáltató által küldött definíció szerint ebbe beletartozik az is, ha teljes riportokat töltöttek le, és az is, ha a riportoknak csak egy részét. A *Westlaw* esetében ugyanebben az időszakban havi 1664 „Transactions” jellemzi a használatot. Összehasonlítani ezeket más források adataival nem érdemes, de azért ezek a számok önmagukért beszélnek.

Konklúzió

Ahogy korábban említettem, egy ilyen fajta állományelemzés meglehetősen korlátozott. Egyrészt több szolgáltató még nem tud szabványos statisztikát nyújtani, ezért nincs lehetőség a teljes állomány

mány egymással történő összehasonlítására. Másrészt a magas keresési számok nem garantálják azt, hogy a felhasználók valóban elégedetten és mosolyogva távoznak a számítógép mellől. Mindenképpen érdemes azonban továbbra is gyűjteni a statisztikát mint kvantitatív információt, de mellette fontos lenne végezni egy minőségi vizsgálatot is az adatbázisok használatáról. Egy felmérés – esetleg egy használhatósági teszt – arról, hogy a diákok hogyan dolgoznak az online forrásokkal tanulmányaik során, sokat segítené abban, hogy szolgáltatásainkat még inkább az ő igényeikre szabjuk.

Irodalom

1. McDOWELL, Nicola – GORMAN, G. E.: The relevance of vendors' usage statistics in Academic Library e-resource management: a New-Zealand study 2004. = Australian Academic & Research Libraries, 35. köt. 4. sz. 2004.
<http://www.alia.org.au/publishing/aarl/35.4/full.text/mcdowell.html> (letöltve: 2011. 06.)
2. JOHNSON, Peggy: Fundamentals of Collection Development and Management. Chicago, ALA, 2009. 407 p.
3. PESCH, Oliver: Usage statistics: About COUNTER and SUSHI. = Information Services & Use 27. köt. 4.

sz. 2007. p. 207–213. *Academic Search Complete*, EBSCOhost (letöltve: 2011. 07. 15.)

4. PESCH, ua.
5. JOHNSON, ua.
6. XIE, Iris – WOLFRAM, Dietmar: A Longitudinal Study of Database Usage Within a General Audience Digital Library. = JODI: Journal of Digital Information, 10. köt. 4. sz. 2009. p. 1–19. *Library, Information Science & Technology Abstracts*, EBSCOhost (letöltve 2011.07.15). Full text from DOAJ
7. HARKAINÉ PERHÓCS Petra: Az EBSCO folyóirat-adatbázisok Magyarországon. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1. sz. 2009. p. 28–36.
<http://ki.oszk.hu/3k/2010/12/az-ebSCO-folyoirat-adatbazisok-magyarorszagol/> (letöltve: 2011. 07.)

Beérkezett: 2011. X. 8-án.

Jelentős szoftverfejlesztés a Wikipédián

„Az idén 30 millió dollár adományt szeretnénk összegyűjteni, és ezt el is fogjuk érni. Az összeg felét a személyzeti kiadások, míg a másik felét a szerverek működtetésére fordítjuk. Borzasztóan sok szervert üzemeltetünk és most nyitottuk meg Virginiában az új számítógép-központunkat. Ezenkívül nagyon sok szoftverfejlesztőt vettünk fel, és sok pénzt fizettünk ki a kezelőfelület megújításával kapcsolatos munkákra.” – jelentette ki Sue Gardner, aki 2007 decembere óta vezeti a *Wikimedia Alapítványt*.

„A szerzők eltűnésének egyik oka a régi és bonyolult kezelőfelület. Amikor a Wikipédia tíz évvel ezelőtt elindult, akkor még normális dolognak számított, hogy egy ilyen rendszer nehezen kezelhető. De azóta jóval egyszerűbb valamit megjelentetni a Facebookon vagy a Twitteren mint nálunk, ezért szükségünk van egy olyan programra, amit legalább olyan könnyen lehet kezelni, mint a *Google Docs* szolgáltatást. Azonban nem egyszerű műszaki problémáról van szó, hiszen egyszerűvé kell tenni a felhasználók számára a képek és az információk feltöltését, valamint a források megjelentetését is. Emellett kellene olyan eszközök is, amelyek az új szerzők oldalait átvizsgálják a vandál tartalmakkal és a spamekkel kapcsolatban. Vagyis a rendszernek bonyolult dolgokkal kell megbirkóznia, viszont könnyen kezelhetőnek kell lennie, hogy bárki kijavíthasson egy helyesírási hibát.”

„A Wikipédia-bejegyzések szerkesztését lehetővé tévő szoftver prototípusát már decemberre el akarjuk készíteni. Az új funkciókat és kezelőfelületet néhány tapasztalt önkéntes segítségével szeretnénk tesztelni azért, hogy kiszűrjük az esetleges hibákat. Amint ez megtörtént, az új program mindenki számára elérhetővé válik.”

Gardner hozzátette: az új szerzők gyakran panaszkodnak amiatt, hogy ellenséges légkörbe csöppennek, és emiatt nem érzik jól magukat a közösségben, sokan fordítanak emiatt hátat az önkéntes munkának. Másik gond, hogy a szerzők között kevés a nő (13%), ezt szeretnék 25%-ra növelni. A célok között szerepel az indiai, az afrikai és a dél-amerikai szerzők számának a növelése is. A helyzet arra vezethető vissza, hogy ezekben a régiókban hiányoznak a szélessávú kapcsolatok, nincs elegendő számú számítógép, ezért elsősorban az iskolákkal és az egyetemekkel veszik fel a kapcsolatot. Az egyetemi docenseket megpróbálják arra rávenni, hogy irassanak Wikipédia-cikkeket a diákokkal.

A Wikipédia januárban ünnepelte a tizedik születésnapját. *Jimmy Wales*, a platform alapítója akkor úgy nyilatkozott, hogy az online lexikon reklámmentes marad, és meggyőződése, hogy az internet a következő évtizedben el fogja érni a benne rejlő globális lehetőségeket. 2020-ra már a következő egymilliárd ember is online lesz, de ők nem európaiak vagy észak-amerikaiak lesznek, hanem kínaiak, dél-amerikaiak és afrikaiak. Ez pedig sok kulturális lehetőséget nyit majd meg.

/SG.hu Hírlevél, 2011. november 23., <http://www.sg.hu/>

(SzP)